

ט"ו בשבט

מנהג אכילת פירות בט"ו בשבט

שהיה אוכל ט"ו מינים. יש כאלו שכלל אינם נוהגים באכילת מיני פירות, כיון שמנהג זה לא הוזכר אצל רבינו האר"י או מי מתלמידיו. הגאון רבי אליהו הכהן מאיזמיר בעל 'שבט מוסר' כתב בצוואתו לבניו: "בני, הוה זהיר לברך על הפירות בט"ו בשבט שמנהג ותיקין הוא". עכ"ל.

הגם שהקדמונים הזכירות בעיקר פירות העץ, מכל מקום היום נהגו כלל ישראל להרבות בכל מיני פירות וירקות טריים ויבשים, להרבות במינים רבים. וכן הוסיפו להביא לשולחן מינים חדשים שזו תחילת העונה שלהם, לזכות בברכת 'שהחינו'. יש נוהגים ללמוד בליל ט"ו בשבט בספר 'פרי עץ הדר' בסדר המתקון ליום זה, ויש נוהגים להרבות בלימוד ענייני מעלת פירות הארץ ומעלת ארץ ישראל. ונוהגים בכל מין שאוכלים, להזכיר פסוקים ודברי חז"ל הקשורים לפרי זה. ויש שקוראים ט"ו שירים שבתהילים וכפי שמובא בספר המנהגים.

כשמברך על הפירות, תחילה יברך על הפרי החשוב ביותר, והחשוב הוא זה שכתוב קרוב ביותר למילה "ארץ" בפסוק: "ארץ חיטה ושעורה וגפן ותאנה ורימון ארץ זית שמן ודבש". ולכן הסדר הוא: עוגות, יין, זית, תמר, ענבים, תאנה, רימון, שאר פירות העץ, פירות האדמה, ברכת "שהכל", ברכת הריח. אחרי שבירך לפי סדר הברכות הנ"ל - אין חשיבות לסדר האכילה.

המנהג להרבות באכילת פירות בט"ו בשבט, הוזכר לראשונה בספר 'המחזור הגדול' לרבי בנימין הלוי אשכנזי - רב לקהילות האשכנזים בסאלוניקי. וכן הוזכר מנהג זה בספר 'תיקון יששכר' לרבי יששכר אבן סוסאן מחכמי מרוקו שעלה לארץ ישראל והתיישב בצפת, ולמד תורה אצל המהרל"ח. לאחר תקופת זמן, התפשט מנהג זה בכל רחבי קהילות ישראל. תיקונים ותפילות מיוחדות נתפרסמו בכמה חיבורים על סדר זה ונהגו בהם רבים.

הגר"ח פלאג'י ציין, שנוהגים לאכול משבעת המינים שהשתבחה בהם ארץ ישראל. ויש שכתבו שלכתחילה יש לאכול 30 מיני פירות, ע"פ חלוקה בין הפירות שעשה רבי חיים ויטאל בין

עשרה פירות שהם מעולם הבריאה ואין להם קליפה או גרעין שאינם נאכלים כגון הענבים התאנים והתפוחים. ויש עשרה נוספים שהם מעולם היצירה שאין להם קליפה שאינה נאכלת אך יש להם גרעין שאינו נאכל וכגון הזיתים התמרים ועוד. ויש עוד עשרה נוספים שהם מעולם העשייה שנאכל רק הפרי הפנימי שלהם ולא הקליפה כגון הרימונים האגוזים ועוד.

כתב עוד בספר חמדת ימים, שאם אין מצויים שלושים המינים המוזכרים, יאכל לפחות י"ב מיני פירות שהם כנגד י"ב צירופי הו"ה. המהר"ם חאגיז הביא בשם סבו - המהר"ם גלאנטי,

משמעותו של יום ט"ו בשבט לגבי מצוות התלויות בארץ

בתשרי, אלא ר"ה שלו הוא ט"ו בשבט. ולכן, אם יש פירות על העץ שחנטו קודם ט"ו בשבט וחלקם חנטו לאחר ט"ו בשבט, כל פרי יהיה שייך לשנה אחרת, ואין מעשרין מזה על זה.

ערלה:

ליום ט"ו בשבט, אין חשיבות לגבי נטיעת האילן אם לפניו או לאחריו, אלא יש חשיבות לגבי סיום שנות הערלה, כלומר, אם העץ כבר ניטע ונקלט בקרקע שלושים יום לפני סוף השנה [כגון שנטע שתיל 'חשוף שורש' עד ט"ו באב או עם גוש עד כ"ט אב], שנה זו נחשבת לשנה ראשונה, ולאחר שנתיים ימים מלאים וחודש אב הנז', מונה בשנה השלישית עד ט"ו בשבט, וכל התנסה, דהיינו הפרחים החדשים שיפרחו לאחר ט"ו בשבט, יהיו שייכים לשנה הרביעית. יש לציין, שישנם אופנים נוספים שהעץ יוצא מערלה כבר בא' תשרי או לאחר שלוש שנים מיום ליום [וראה בספרנו 'עץ השדה' המובאים כל דינים אלו בהרחבה].

תרומות ומעשרות:

תרומות ומעשרות מפורשים בכל ששת השנים שבין שמיטה לשמיטה [משום שתוצרת השמיטה עצמה פטורה מן המעשרות כיון שהתוצרת היא הפקר]. הפרשת תרומות ומעשרות נחלקת לשתיים: התרומה שהיא ניתנת לכהן נוהגת בכל ששת השנים, והמעשר ראשון ללוי אף הוא נוהג בכל השנים. מאידך, המעשר הנוסף - 'מעשר שני', נוהג באופן שונה, כאשר בשנים א.ב.ד.ה. צריך להפריש 'מעשר שני', ובשנים ג.ו. הוא אינו נוהג.

שני דברים הם הקובעים את שנת המעשר: האחד הוא התאריך, והשני הוא השלב בפרי, כלומר, בירקות הולכים אחר לקיטתם בפועל מן הקרקע, והתאריך הוא אחד בתשרי. באילנות - שונה הדבר. גם השלב בפרי הוא שונה, שאין הולכים אחר לקיטתו כירק אלא אחר התנסה - עונת המעשרות שהוא הגעת הפרי לשליש גידולו. וגם התאריך שונה, שאין ר"ה של אילן אחד

♦ תפילת האתרוג ♦

נהגו להתפלל על האתרוג ביום ט"ו בשבט, ומקור הדברים בספר הקד' "בני יששכר" (חודש שבט, מאמר ב', סימן ב') וז"ל שם: "טעם שאמר התנא במתניתין בא' בשבט - ר"ה לאילן, כדברי בית שמאי. ובית הלל אומרים בט"ו בו. ונאמר "אילן" לשון יחיד, ולא אמר "אילנות". לרמז מה שאמרו רבותינו להתפלל בט"ו בשבט על אתרוג כשר ומהודר שיוזמין הקב"ה בעת שיצטרך למצווה.... וזהו שאמר התנא: אילן - לשון יחיד, לרמז על האילן המיוחד המבואר בתורה למצווה".

להלן נוסח התפילה שחיבר אדונינו בעל הבן איש חי זיע"א (לשון חכמים ח"א סימן לח):

יְהי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ וְאֵלֵךְ אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתְּבָרֵךְ כָּל אֵילָנוֹת הָאֶתְרוֹג
לְחֻצֵּיא פְּרוּתֵיהֶם בְּעֵתָם, וְיִזְצִיאוּ אֶתְרוּגִים טוֹבִים יָפִים וּמְהֻדָּרִים וְנִקְיִים
מִכָּל מוֹם. וְלֹא יַעֲלֶה בָהֶם כָּל חֲזוֹת וְיָחִיו שְׁלָמִים, וְלֹא יְהִי בָהֶם שׁוֹם חֶסְרוֹן,
וְאִפְּלוּ עֲקִיצַת קוֹץ. וְיָחִיו מְצוּיִים לָנוּ וּלְכָל יִשְׂרָאֵל אֲחֵינוּ בְּכָל מָקוֹם שֶׁהֵם,
לְקִיּוֹם בָּהֶם מִצֻּת נְטִילָה עִם מִצֻּת נְטִילָה עִם הַלֵּילָב בְּחַג הַסְּפֹת שְׂיָבֵא
עָלֵינוּ לְחַיִּים טוֹבִים וְלִשְׁלֹם, בְּאִשֶּׁר צוּיָתָנוּ בְּתוֹרָתְךָ עַל יְדֵי מֹשֶׁה עֲבָדְךָ:
וְלִקְחָתָם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפֹּת תְּמָרִים וְעֵנָף עֵץ עֵבֶת
וְעֶרְבֵי נָחַל.

וְיְהי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ וְאֵלֵךְ אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתַּעֲזֹרְנוּ וְתַסְמְעֵנוּ לְקִיּוֹם מִצֻּת זו
שֶׁל נְטִילַת לֵילָב וְהַדָּם וְעֶרְבָה וְאֶתְרוֹג בְּתַקְנָה בְּזִמְנָה בְּחַג הַסְּפֹת שְׂיָבֵא עָלֵינוּ
לְחַיִּים טוֹבִים וְלִשְׁלֹם בְּשִׁמְחָה וּבְטוֹב לֵבָב, וְתִזְמִין לָנוּ אֶתְרוֹג יָפֵה וּמְהֻדָּר וְנִקְי
וְשָׁלֵם וּבָשִׁיר בְּהַלְבָּתוֹ.

וְיְהי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ וְאֵלֵךְ אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתְּבָרֵךְ כָּל מִינֵי הָאֵילָנוֹת וְיִזְצִיאוּ
פְּרוּתֵיהֶם בְּרַבּוּי, שְׁמָנִים וְטוֹבִים, וְתְבָרֵךְ אֶת הַגִּפְּנִים שִׁיזְצִיאוּ עֲנָבִים חֲרִיבִים,
שְׁמָנִים וְטוֹבִים, בְּרִי שְׂיִתִּיָּה תִּיּוֹן חִיזָא מֵהֶם מְצוּי לָרֹב לְכָל עַמּוֹד יִשְׂרָאֵל לְקִיּוֹם
בּוֹ מִצֻּת קְדוּשָׁה וּמִצֻּת הַבְּדִלָּה בְּשִׁבְתוֹת וַיָּמִים טוֹבִים וְיִתְקַיֵּם בָּנוּ וּבְכָל יִשְׂרָאֵל
אֲחֵינוּ מִקְרָא שְׁכָתוֹב: לֵךְ אֲבֹל בְּשִׁמְחָה לְחֶמֶד וְשִׂתָּה בְּלֵב טוֹב יִינֶה בִּי כְּכֹר
רָצָה הָאֱלֹהִים אֶת מַעֲשִׂיךָ. וְנֹאמַר: בָּאתִי לָגֹנִי אֲחֹתִי בְּלָה אֲרִיתִי מוֹרִי עִם
בְּשָׁמִי אֲבָלְתִּי יַעֲרִי עִם דְּבָשִׁי שְׁתִּיתִי יֵינִי עִם חֶלְבִּי אֲכָלוּ רַעִים שְׁתוּ וְשָׁכְרוּ
הַזֵּדִים. יְהִי לְרָצוֹן אֲמָרִי פִּי וְהַגִּזְוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ ה' צוּרִי וְגֹאֲלִי.

וְיְהי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ אֱלֹהֵינוּ הַשְּׁמַיִם, שֶׁיִּתְּבָרְכוּ כָּל פְּרוּת הָאֵילָנוֹת לְמִטָּה, וְיִשְׁפַּע
שִׁפְעַת בְּרָכָה וְחֻצְלָתָהּ מִמְּקוֹר הָאֵילָן לְמַעַלָּה, עָלֵינוּ וְעַל כָּל עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּכָל
אֶתֶר וְאֶתֶר.

הצטרף עכשיו לבית המעשר!
הפרשת תרומות ומעשרות בדרך הקלה והמהודרת
03-9030580

אופני הבדיקה בפירות יבשים, טריים וקלויים

שם המוצר	אופן הבדיקה והשימוש	שם המוצר	אופן הבדיקה והשימוש
אבוקדו	בחזקת נקי	חמוציות מיובשות	רצוי לבדוק מדגמית ראה להלן צימוקים
אבטיח	בחזקת נקי	חרובים	חוצים לשניים ובודקים ויזואלית
אגוז ברזיל	בחזקת נקי	לדר באריזה סגורה	בחזקת נקי
אגוז לוז עם קליפה	חייב בדיקה ויזואלית	לדר פתוח	יש לבדוק ויזואלית
אגוז מלך עם קליפה	חייב בדיקה ויזואלית	מלון	בחזקת נקי
אגוז מקדמיה	בחזקת נקי	מנגו מיובש	לבדוק ויזואלית
אגוז פקאן מסוכך	בחזקת נקי	משמש מיובש	חוצים לשניים ובודקים ממול מקור אור
אגוז פקאן מקולף	חייב בדיקה ויזואלית	ענבים	להשרות במים עם חומר ולשטוף היטב
אגוז פקאן עם קליפה	בחזקת נקי	תחת ברז	לפתוח ולבדוק
אגוז צנובר	בחזקת נקי	ערמונים	ראה לעיל אשכולית
אגוז קוקוס	בחזקת נקי	פומלה/פומלית	ראה לעיל אשכולית
אגוז קשיו	חייב בדיקה ויזואלית	פטל/אסנה	חייב בדיקה יסודית והבדיקה קשה
אגוזים קצוצים	חייב בדיקה ויזואלית	פיסטוקים	חייב בדיקה ויזואלית לאחר פתיחה
אגס	בחזקת נקי	פפאיה - טרי/שימורים/מיובש	בחזקת נקי, את המיובש לבדוק ויזואלית (ב. האדמה)
אוכמניות	חייב שטיפה. באם הפרי רך חייב בדיקה	צימוקים	להשרות 10% במים חמים ל-10 דקות, אם צפים חרקים יש לזרוק הכל, באם כל המדגם נקי אפשר להשתמש
אננס בשימורים	בחזקת נקי	קבוקים	לפתוח ולבדוק מדגמית
אננס טרי	להוריד המשקעים לאחר הקילוף	קיווי טרי או מיובש	בחזקת נקי, את המיובש לבדוק ויזואלית
אננס מיובש	חייב בדיקה ויזואלית	קלמנטינה	ראה לעיל אשכולית
אפרסמון	להסיר העלה ולשטוף	רימון	חייב בדיקה ויזואלית לאחר הפתיחה
אשכולית	זהירות מכנימות ע"ג הקליפה. באם הפרי רך מידי יש לבדוק פנימית	שזיף מיובש	לאחר פתיחה חייב בדיקה ממול מקור אור
אתרוג מסוכך	בחזקת נקי	שימורי פירות	בד"כ בחזקת נקי
בטנים מצופים שוקולד	לפתוח ולבדוק מדגמית	שקדים מקולפים	חייב בדיקה ויזואלית
בטנים מקולפים	חייב בדיקה ויזואלית	שקדים קצוצים	חייב בדיקה ויזואלית
בטנים עם קליפה	בד"כ בחזקת נקי	שקדים עם קליפה קשה	חייב בדיקה ויזואלית לאחר פתיחה
בננה טריה	בחזקת נקי	תאנים טריות	לחצות, לקפל כלפי חוץ ולבדוק ויזואלית, יסודית וקשה מאוד
בננה צ'יפס	בחזקת נקי	תאנים יבשות	לחצות, לפתוח היטב ולבדוק מול מקור אור, יסודית וקשה מאוד
גוג'י ברי	ראה להלן צימוקים	תות עץ	חייב בדיקה יסודית
גויאבה	לפרוס לפלחים ולבדוק	תות שדה	לבחור שלמים, להוריד את העלה, להשרות כ-2 דקות במים וחומר ולערבב ביד. לאחמ"כ לשטוף כל תות תחת ברז מים עם מברשת או ספוג.
גרעיני אבטיח	לפתוח ולבדוק מדגמית	תמר לח	בחזקת נקי
גרעיני דלעת	בחזקת נקי	תמר מיובש	חוצים לשניים, להסיר הגלעין ולבדוק מול מקור אור
גרעיני חמניות	לפתוח ולבדוק כל אחד	תפוז	ראה לעיל אשכולית
דובדבן בסירופ - חמוץ/מתוק	חייב בדיקה ויזואלית	תפוז סיני מסוכך	בחזקת נקי
דובדבנים מסוככים	יש לבדוק מידגמית	תפוז עץ - טרי / מיובש	בחזקת נקי
זיתים	בדיקה ויזואלית, וכשיש כתם וכד' יש לפתוח		
חבושים	לפרוס לפלחים ולבדוק		
חמוציות - טרי/מסוכך	בחזקת נקי		

נערך מסדרת הספרים 'תולעת שני' מאת ראש המכון הגאון רבי שניאור זלמן רווח שליט"א

© כל הזכויות שמורות להמכון למצוות התלויות בארץ' 03-9030580 • לחכמים נוספים היכנסו לאתר המכון: www.hamachon.co.il

ט"ו בשבט מלבלב

המכון למצוות התלויות בארץ חוגג ל"ב שנים ביריד ספרים עם הנחות ע-נ-ק!

מספרי ראש המכון הגאון רבי שניאור זלמן רווח שליט"א

סדרת 'השדה'

מקורות ההלכה, הערות וצינונים, באופן יסודי ומעמיק, בפרקטיקה עכשווית להלכה למעשה בכל ענין וענין

עין השדה
דיני ערלה ונטע רבעי

קצירת השדה - ח"א
דיני תרומות ומעשרות

תבואת השדה
דיני הפרשת חלה

שביתת השדה
דיני שביעית

סדרת 'תולעת שני'

הסדרה המונומנטלית עם מאות תמונות צבע על עולם החרקים במזון והדרכים להסרתם מן המזון

תולעת שני חלק ד'
חרקים בדגים וקטניות ומזון מעובד

תולעת שני חלק ג'
חרקים בפירות ובירקות ומן הצומח

תולעת שני חלק ב'
טפילים בדגים ובצמחי ים

תולעת שני חלק א'
חרקים במזון וסקירה אנטימולוגית

מפר
חובה
בכל בית
יהודי!

ישמח ישראל - ב' כרכים
דרושים וחידושים

שו"ת חלקת השדה - ח"ב
תשובות בהלכה על עניני זרעים

שו"ת שש משור - ד' כרכים
תשובות בהלכה על ד' חלקי שור

לעוד מגוון ספרי המכון ניתן להתרשם באתר - עד 30 אחוז הנחה לרגל היריד

תזכורת לקראת ט"ו בשבט תשפ"ו

מתחלפת שנת המעשר
למעשר שני - גם בפירות

זה הזמן להצטרף כמנוי
לבית המעשר

וכך תוכלו לעשר בקלות ובהידור
בלי צורך לייחד מטבע
להצטרפות חייגו:

03-9030580

בית המעשר
ש"י יוסמן למצוות התלויות בארץ
תרומות ומעשרות בדרך הכוונה והקלה

להזמנות: 03-9030580
shop.hamachon.co.il

ניתן להשיג גם במשרדי המכון ברח' ר' עקיבא 4 אלעד

המחירים אינם כוללים משלוח • המבצע בתוקף עד ר"ח ניסן תשפ"ו

